

Cees Pols

De tijd
dat je
zweeft

Mozaïek | Novelle

Cees Pols
De tijd dat je zweeft
Novelle

Mozaïek, Zoetermeer | BCB, Harderwijk

Uruzgan

Voorjaar 2008

We stonden aan het begin van een zware en langdurige opdracht en het zou erom gaan spannen. We gingen op zoek naar de Taliban, voorbij Poentjak, zoals we die post hadden genoemd. Het zou dagen duren, misschien wel meer dan een week. Ik bedacht dat opa als soldaat bij het echte Poentjak in Nederlands-Indië was geweest. Daar had hij vaak over verteld. En juist dat maakte me onrustig.

Eerst zouden we langs Tarin Kowt rijden, een stoffig plaatsje ten noordwesten van Kamp Holland, niet groter dan een dorp. We waren daar vaker geweest. Ik had foto's gemaakt van de lokale bevolking en van de stalletjes op de bazaar waar ze hun producten te koop aanboden. Het meest had ik de kinderen gefotografeerd, die zich verdrongen om onze voertuigen, zich aan ons vastklampten als we over de markt liepen, en bedelden om schriften, potloden en kauwgom. We deelden uit en zagen hun grote donkere ogen waar soms, misschien wel vanwege het potlood en het schrift, hoop in gloorde.

Gespannen was ik toen we de poort van Kamp Holland uitreden. Brian, die achter de mitrailleur van ons voertuig stond, zat met zijn gedachten bij Noelle, dat zag ik zo. Hij zag dat ik naar hem keek, en

lachte. We wisten het van elkaar. Vaak dachten we aan thuis, maar erover praten was iets anders.

‘We redden het wel,’ zei ik luchtig.

Na acht kilometer hielden we halt. Enkele mannen stapten uit hun voertuig en liepen voor ons uit met detectieapparatuur, op zoek naar berm bommen. De lokale informanten hadden gezegd dat er misschien explosieven lagen en die signalen moesten we serieus nemen, daar waren we kwetsbaar. Stap voor stap zochten ze de weg af, maar er werd niets gevonden. Brian leunde op zijn mitrailleur, keek om zich heen en veegde het zweet van zijn gezicht.

Direct na aankomst in Uruzgan hadden we ons verbaasd over de hitte. Je kon geen honderd meter zonder water, je moest altijd water meenemen. Ik vroeg me af hoe opa dat in Indië had gedaan, hij had vast ook last van de warmte gehad.

Het zoeken werd gestaakt; we gingen verder en passeerden een man met kamelen. Hij stak zijn hand open en ik groette terug. Brian hield zijn handen aan de mitrailleur. Het konvooi reed bijna stapvoets verder.

Een snerpend geluid van kogels. Ik dook in elkaar. Onmiddellijk beantwoorde Brian het vijandelijke vuur.

‘Contact rechts!’ schreeuwde ik en iedereen wist wat van hem werd verwacht: de vijand moest op afstand blijven.

Ik hervond mezelf en reageerde zoals ik had geleerd. De adrenaline joeg door m’n lijf en ik nam mijn positie op links weer in, waar niet werd gevuurd. Voor me waren bloeiende papavervelden. De rustige beweging van ritmisch golvende bloemen

vormde een waanzinnig contrast met het geluid van ratelende mitrailleurs, geschreeuw en ontploffende handgranaten.

Ik was enorm geconcentreerd en lette op elke afwijkende beweging van de deinende bloemenzee.

Nog geen dertig meter was er tussen hem en mij. Blijkbaar had hij op zijn hurken tussen het gewas gezeten, maar nu rees hij op. Langzaam en statig, alsof hij niets te vrezen had. Daar stond hij, met een wapen in zijn hand. Zijn hoofdbedekking was zwart, zijn baard grijs. Ik vuurde op de man, en zijn wapen vloog de lucht in. Ik had hem in zijn hals geraakt en terwijl hij zijn lege handen naar de hemel hief, spatte het rood over de komende oogst. Hij zakte op zijn knieën en viel op zijn zij.

Nu pas zag ik het kind dat blijkbaar achter hem had gestaan. Het hoofd van de jongen kwam net boven het gewas uit. Hij knielde bij de dode man voor hem, keek beurtelings naar mij en het wapen dat op de grond lag. Ik schoot. Het kind sloeg hard achterover. Ik kon niet zien waar ik hem had geraakt. Wel zag ik zijn stuiptrekkingen.

Het gevecht achter mij ging in volle hevigheid door. Kogels kletterden tegen de klep van het luik achter me en ik dook naar binnen op zoek naar munitie en adem.

Er werd luchtsteun aangevraagd, maar onze Apaches waren in actie voor andere eenheden. We moesten wachten.

‘Waar blijven ze?’ schreeuwde iemand.

Het vuren leek minder te worden. Toen we de Apaches hoorden, was het niet meer nodig.

‘Hadden ze niet eerder kunnen komen, luit?’ riep iemand.

‘Soms vechten we zonder heli’s,’ zei ik.

Veel tijd om daarbij stil te staan was er niet, maar we waren er goed kwaad over. Trots ook. We hadden de aanval op eigen kracht afgeslagen en er waren geen gewonden.

‘Ik ben er erg pissig over,’ zei Brian, terwijl hij het zweet van zijn gezicht veegde en zijn mitrailleur even losliet.

We reden verder en lieten de papavervelden achter ons.

Het was een kind, schoot het door me heen, en ik zocht naar een verklaring. Die man was gewapend geweest; hij vormde een gevaar. Maar dat kind niet.

Donderend kwam de aarde omhoog en het leek wel of alle lucht uit m’n longen werd geperst. Ik dacht dat ik zou sterven. Mijn hoofd kwam neer tussen stof en stenen. Ik hoorde geschreeuw en overall om me heen lagen maats. In een flits zag ik Brian, die van ons voertuig gleed en vlak naast me terechtkwam. Hij vertrok zijn gezicht in een angstige grimas en wilde iets zeggen. Moeizaam bewoog hij zijn lippen, maar ik kon hem niet verstaan. Ik stak m’n hand uit en kon zijn hand pakken. Ik hield hem vast, ik moest mijn buddy wakker houden. Bijbelwoorden flitsten door me heen: Jezus huilde.

‘Hier blijven, Brian. Hier, kijk me aan!’ schreeuwde ik. ‘Denk aan Noëlle, aan je kind. Kom Brian, kom! Brian, blijf hier!’

Ik probeerde te gaan staan, maar het ging niet,

het voelde zo raar. Eigenlijk voelde ik niets. Maar ik móest voor Brian zorgen en op mijn ellebogen kroop ik dichterbij hem toe. Tot ik niet meer kon en alles begon te draaien. De pijn werd ondraaglijk, ik kon niet wakker blijven en zweefde weg.

Toen ik weer bijkwam, voelde alles dof. Overal op mijn lijf zat stof, zweet en bloed, mijn mond was droog. Naast me lag nog een gewonde, ik wist niet wie. 'Mamma, mamma,' schreeuwde hij. 'Jezus, Jezus!' kreunde hij erachteraan. Nog steeds hield ik Brian vast, ik mocht niet vergeten dat hij naast me lag.

'Brian,' riep ik, 'Brian, zeg wat!', en ik pakte zijn hand nog steviger. Ik kneep erin zo hard ik kon, maar hij kneep niet terug. Ik kneep zijn hand kapot, mijn nagels zaten in zijn vlees. Hij reageerde niet. Hij keek me aan, zijn ogen waren gebroken. Ik begreep er niets van.

De pijn werd ondraaglijk. Ik kon niet meer naar Brian kijken en ik kromp in elkaar toen maats onze handen losmaakten. Ik werd op een brancard getild en een Amerikaanse heli in getrokken. In een schim zag ik dat het lichaam van Brian niet naar de heli werd gebracht, maar achterbleef.

'Dat kan niet!' schreeuwde ik, hoewel ik bijna geen kracht meer had. 'Hoe kunnen jullie Brian nou achterlaten? Neem hem ook mee! Welke klootzak heeft beslist dat Brian hier achterblijft?'

Was hij het niet die een paar uur geleden vocht als een tijger en achter de mitrailleur bleef staan om ons door het vuurgevecht te loodsen?

'Hij moet mee,' zei ik steeds, 'hij is mijn buddy.'

De verpleger zette een spuit morfine.

'You're gonna go get some sleep, kid,' je gaat een beetje slapen, jongen.

Het hielp niet wat ik zei over Brian en ineens begreep ik het: Brian was dood.

'Just try and get some sleep, kid,' ga toch maar even slapen, jongen, hoorde ik weer.

Mijn keel was droog en dorstig. Een gelukzalige wolk van morfine nam me mee. Het geluid van de rotor maakte me slaperig, de pijn verdween.

'A road side bomb, two bindings in place,' een bermbom, twee knevels gezet, brulde iemand. *'We're gonna fight for you, kid,'* we gaan voor je vechten!

'Fight!' vechten, schreeuwde iemand in de verte.

De heli steeg hoger en hoger.

*

Groene figuren stonden over een operatietafel heen gebogen. Ik stond er een paar meter achter. Een van hen boog zich dieper dan de anderen en riep: 'Hier blijven, joh, kom op, hier blijven!' De anderen boogen nu ook dieper, tilden een scherfvest op en gaven het aan een verpleegkundige die een eindje voor me stond. 'We gaan voor je vechten!' zei een van de groene figuren, terwijl hij zich weer nadrukkelijk in de richting van de operatietafel boog. Ik had geen idee wie erop lag. De verpleegkundige met het scherfvest liep langs me heen, maar keek me niet aan. Een ander reed een karretje naar de operatietafel. Blijkbaar vroeg niemand zich af wat ik in de operatiekamer deed. Er was veel apparatuur, zag ik. Sommige ap-

paraten hingen aan de muur, andere stonden op een karretje. Boven de operatietafel hingen zakken vocht en bloed, en dunne slangen liepen naar het lichaam.

Ik had geen idee waarvoor het allemaal was en wilde kijken. Ik liep naar de operatietafel, zomaar door de mensen heen, en zag het lichaam.

Een enorme schrik golfde door me heen. Daar lag ik zelf! Ik droeg nog altijd mijn gevechtsgeschiedenis die van boven tot beneden was opengescheurd. Waar mijn benen hoorden te liggen waren grote prop-pen verband waar het bloed doorheen sijpelde. Ik begreep het niet en ik voelde dat ik loskwam van de vloer. Ik bevond me boven de groene mensen. Met alle geweld probeerde ik niet weg te zweven en ik greep me vast aan alles wat zich in mijn omgeving bevond. Ik zag hoe beneden me werd gevochten voor mijn leven.

Waarom bewogen de groene figuren niet meer? Bevroren leken ze, hun blik gericht op het bewegingloze lichaam. Een van hen liep naar de deur, opende hem en verdween. Ik werd in de richting van de deuropening getrokken. Ik schreeuwde, maar niemand reageerde. Ik werd nog harder naar de opening getrokken en moest loslaten.

Ineens was er die vlijmscherpe pijn. Ik was terug in mijn lichaam. De groene figuren bewogen weer en waren druk met slangetjes en prop-pen verband. Boven me was fel licht.

*

Heerlijke kleuren straalden me toe. Toen de brandcard naar buiten werd gereden, ging ik zachtjes bewegen. Ik zag de schitterend blauwe hemel. Nog nooit had ik er zo naar gekeken als die keer. Mijn blauwe hemel was het, en het maakte me blij. Het voelde alsof ik naar een feest ging, waar vrede zou zijn zoals niemand die ooit had ervaren. In de verte bewogen gestalten in groen en wit, hemelsblauw en zachtgeel en nog veel meer kleuren, rustig als in een *slow motion*. Ik mocht me verwonderen, blij en gelukkig zijn, en had het gevoel dat ik oneindig hoog werd opgetild om nooit meer te hoeven vallen.

‘We vliegen,’ riep iemand in m’n oor, terwijl hij zich over me heen boog.

Ik glimlachte en droomde over de mooiste vlucht ooit.

Ik werd wakker en merkte dat we gingen landen.

‘... naar Kandahar en later naar Holland,’ riep de man naast me en ik probeerde wakker te worden.

‘We brengen je eerst naar Kandahar en dan naar Holland, Jarno. Hoor je me?’

Ik knikte, maar kon niet wakker blijven.

Pijn. Zoveel pijn overal, onzegbaar veel.

Alweer stond iemand ontzettend hard in mijn oor te roepen. ‘Hoe heet je? Word eens wakker!’

Een hand tikte tegen mijn wang. Hoe ik heette? Ik had geen idee. Ik kon ook niet praten. Boven me verscheen een gezicht met een groen mondkapje. Doodmoe werd ik van dat geschreeuw. Help, hoe héette ik ook alweer? Ik wilde slapen, alleen maar slapen!

‘Het been moet hoger worden afgezet,’ hoorde ik.

Ik werd er angstig van en probeerde te gillen dat dat niet mocht. Niet mijn been eraf! Niet doen! Jezus, vergeef mij dat schot! Waar was ik? Alles was hier wit en stil.

*

Brian was dood. Dat was mijn eerste gedachte toen ik bijkwam uit de narcose. Flarden van een preek kwamen voorbij, geluiden en beelden van de kerkdienst, zondag een week geleden: ‘Het brood dat wij breken, Zijn gebroken lichaam.’

We hadden naast elkaar op klapstoeltjes gezeten. Tegelijk waren we opgestaan en naar voren gelopen. Er waren nog een paar maats naar voren gelopen en in de kring gaan staan. De dominee had ons het brood gegeven en samen hadden we gegeten.

‘Zijn vergoten bloed, drinkt allen daarvan.’

Zijn overwinning vieren, noemde Brian het.

De gebeden die we zeiden, gingen niet alleen over ons, maar ook over het thuisfront en de lokale bevolking. Maar het meest werd gebeden voor de mannen en vrouwen die buiten de poort verbleven.

Na de dienst hadden we koffiegedronken en waren we nog stil bij elkaar gebleven, onze ellebogen op de knieën en een mok koffie of thee in onze handen. Brian en ik hadden tegenover elkaar gezeten. We hadden elkaar niet aangekeken, dat deden we bijna nooit. Ik was opgestaan en naar hem toe gelopen, en had de lege mok uit zijn handen genomen, om nog een keer in te schenken. Na de tweede mok

waren we naar buiten gegaan en hadden we een plek in de schaduw gezocht.

‘Ik ben benieuwd hoe het met Noëlle is,’ had hij gezegd.

Brians vrouw was zwanger van hun eerste kind en kon elk moment bevallen.

*

Nu de narcose uitgewerkt raakte, kwam de onrust. Het was goed misgegaan. Brian was al teruggevlogen naar Holland, zei een verpleegkundige en ik voelde m’n keel dik worden. Ik had nog zo gezegd dat ze hem daar niet moesten achterlaten; ze hadden toch alles op alles kunnen zetten? Meer bloed, hartmassage, beademing, een operatie. Wij gingen kapot, de Taliban feestten en dankten Allah uitbundig. Ik zag ze voor me, de beelden van feestende mensen. Niet in het openbaar, maar op besloten bijeenkomsten waar zij hun duivelse plannen smeedden. Wrede plannen, waarbij ze met gemak ook de eigen bevolking als dekmantel en schild gebruikten, zelfs hun kinderen.

Mijn lichaam deed pijn, mijn stompen deden zeer tot in m’n kruis en ik zette de morfiepomp hoger, ik was bang dat ik gek zou worden.

Mijn onderbenen waren eraf, zei de arts. Ze waren net boven mijn knieën afgezet, maar ik zou snel genezen, want er waren geen complicaties. Binnen niet al te lange tijd kon ik gaan revalideren. Maar hoe ik aan Noëlle moest uitleggen dat ik nog wel leefde en Brian niet, vertelde hij me niet. Hoe kon ik haar on-

der ogen komen zonder dat Brian naast me stond? Kon ik maar met hem bespreken hoe ik het moest aanpakken. Maar dat was voor altijd voorbij.

Ik kon m'n eigen gedachten niet meer verdragen.

'Wil je een slaappil?' vroeg de verpleegkundige; het was twee uur in de nacht en het was me niet gelukt om woorden voor Noëlle te vinden.

'Nee, ik wil nog even wakker blijven,' zei ik; ze knikte.

Blijkbaar was ik toch even weggedommeld, want midden in de nacht schrok ik wakker. Ik zag Brian en liep naar hem toe.

'Sorry,' zei ik tegen hem, 'sorry dat het me niet lukte om bij je te blijven.'

*

Ik voelde dat het vliegtuig in een luchtzak terecht kwam en weer stabiliseerde. Het gaf me de sensatie van een *hangtime*, zoals bij het kitesurfen, als de vlieger me optrok en ik loskwam van de aarde. Samen hadden we over de zee geraasd, verlangend naar het moment dat we zweefden. We vochten om de eer van de langste *hangtime*. Urenlang waren we bezig, totdat we honger kregen en totaal uitgeput het strand opzochten. Brian was altijd beter dan ik, maar wat wil je, hij woonde op Terschelling en surfte veel vaker dan ik.

Op een middag waren Brian en ik bijna gelijktijdig gaan zweven. Vanuit mijn ooghoek zag ik dat ik hoger uit het water kwam dan hij, en ik rekende erop dat ik die keer de langste *hangtime* zou hebben. Hoe

hij het deed, weet ik niet, maar weer won hij van me. Het leek wel of hij altijd meer wind in zijn vlieger had dan ik, dat hij de wind, die toch onzichtbaar was, kon zien en vangen. Toen we terug waren op het strand, had ik direct voorgesteld nog een keer het water op te gaan. Hij had me aangekeken en gelachen.

‘Er komt vast een dag waarop je me verslaat.’

Ik wilde winnen en niet wachten op een volgende dag. Maar het was al laat, we moesten terug.

‘Weet je, wanneer je het best je langste *hangtime* kunt maken?’ had hij gevraagd.

Ik keek hem aan en wachtte tot hij me nog even de les zou lezen, ik kende hem.

‘Heel eenvoudig: een paar minuten voor het tijd is om naar huis te gaan. Dan houd je lekker lang je record op zak.’

Hij had me een klap op mijn schouder gegeven en ik wist dat hij de beste zou blijven.

Ik was moe geworden van de vliegreis en keek uit naar een ziekenhuisbed. Ik wilde slapen. Tegelijkertijd voelde ik me enorm rusteloos en vroeg ik me af hoe het verder moest. Een beenloos leven in Nederland, in een rolstoel naast Kirsten, die me overal mee moest helpen. In gedachten probeerde ik de film terug te draaien, te bedenken wat ik anders had moeten doen en hoe ik mijn benen had kunnen behouden.

‘We zijn er,’ zei de verpleegkundige, toen we het terrein van het ziekenhuis opdraaiden. De achterdeuren van de ambulance werden geopend en de brancard werd naar buiten getrokken.

Ik werd door de gangen gereden en keek naar het plafond. De plafondverlichting verplaatste zich zoals de strepen op de snelweg. Aan het voeteneinde liep een verpleegkundige, die beurtelings naar mij en voor zich uit keek.

‘Dag, jongen,’ hoorde ik en de brancard kwam tot stilstand. Ik keek opzij en wist direct van wie de stem was.

‘Opa!’ zei ik en ik keek hem in de ogen.

De brancard reed verder en opa liep met me mee naar de kamer waar ik voorlopig zou moeten verblijven.

Ik werd opgetild en eindelijk lag ik in een ziekenhuisbed.

Opa zat op een stoel naast mijn bed. Hij hijgde.

‘Ik kom je af en toe opzoeken, maar niet op vaste tijden,’ zei hij. ‘Ik moet het huis gaan aanpassen, zodat je je fatsoenlijk kunt bewegen. Maar laat dat maar aan mij over.’

Hij bleef niet lang. Toen hij vertrok, gaf hij me een klap op mijn schouder. Na zijn vertrek sloot ik mijn ogen.

‘Probeer wat uit te rusten,’ zei een verpleegkundige. ‘Je weet, als je pijn hebt, mag je de morfiepomp hoger zetten.’

Toen ze wegliep, werd er nog een bed de zaal opgereden. Even dacht ik dat het Brian was. Zouden ze hem toch hebben meegenomen? Was hij toch nog in leven? Ik draaide mijn hoofd in de richting van het bed en voelde direct de teleurstelling.

‘Dit is Sander,’ zei de verpleegkundige. ‘Dit is Jarno,’ zei ze tegen hem, ‘waarschijnlijk kennen jullie elkaar.’

‘Weet u iets van Brian?’ vroeg ik haar.
Sander stak zijn hand op, maar zei niets.

‘Brian?’

‘Is hij ook meegekomen, in een ander vliegtuig misschien? Ik weet niet zeker of hij dood is of nog leeft.’

Natuurlijk wist ik allang dat Brian dood was, maar misschien had ik het toch verkeerd gehoord.

‘Brian Zuidam.’

‘Ik zal het voor u navragen.’

Ze liep weg. Ze zou zo wel terugkomen, dacht ik. Na een kwartier was ze er nog niet. Een halfuur later zag ik haar lopen, maar ze liep mijn kamer voorbij.

Een tocht buiten de poort van Kamp Holland loopt voor twee bevriende militairen uit op een drama. Genomen beslissingen tijdens deze vredesmissie verscheuren gezinnen en gewetens. Vrede kost bloed.

Jarno en Brian, 'brothers in arms', gaan op vredesmissie naar Uruzgan. Jarno's opa vocht in Indonesië, Brians vader is militair, en de derde generatie dient zich al aan. Dan raakt Jarno betrokken bij dramatische gebeurtenissen, die zowel zijn lichaam als zijn geweten verscheuren. Voortijdig moet hij zijn missie verlaten en wanhopig vraagt hij zich af hoe hij verder moet. Het liefst gaat hij terug naar Uruzgan, maar dat is uitgesloten. Hij moet beginnen aan zijn aanvaardingsproces.

Met een bezoek aan Brian probeert hij een begin te maken met een nieuwe manier van leven. Zal hij antwoord krijgen op de vragen die hem kwellen? Een roman over het onvermijdelijke.

Cees Pols (1953), schreef met dit actieboek voor de Week van het Christelijke Boek zijn vierde roman. Eerder verscheen *Bewaarder gevangen* (2003), *Witter dan sneeuw* (2005) en *En het werd stil* (2007).

Brancheorganisatie voor het
Christelijke Boeken- en Muziekvak

uitgeverijmozaiek.nl

ISBN 978 90 239 9331 5 | NUR 301

